

ЗАКОН

за семейни помощи за деца

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон урежда условията и реда за придобиване право на семейни помощи за деца.

Чл. 2. Семейните помощи за деца по този закон са:

1. еднократна помощ при раждане на дете;
2. месечни помощи за дете до навършване на 18 години;
3. месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на 1 година.

Чл. 3. Право на семейни помощи за деца имат:

1. семействата на българските граждани за децата, които отглеждат в страната;
2. семействата, в които единият от родителите е български гражданин, детето е с българско гражданство и се отглежда в страната;
3. семейства на роднини, близки или приемни семейства, при които са настанени деца по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето;
4. семейства на чужди граждани, които постоянно пребивават и отглеждат детето си в страната, ако получаването на такива помощи е предвидено в друг закон или в международен договор, който е в сила за Република България.

Чл. 4. Право на семейни помощи по чл. 2, т. 2 и 3 имат семейства, чийто средномесечен доход на член от семейството за предходните 6 месеца е по-нисък или равен на дохода, определен в Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, освен в случаите по чл. 7, ал. 2.

Чл. 5. Семейните помощи за деца по този закон се финансират със средства от републиканския бюджет.

Глава втора

СЕМЕЙНИ ПОМОЩИ ПРИ РАЖДАНЕ И ЗА ОТГЛЕЖДАНЕ НА ДЕЦА

Чл. 6. (1) Майката има право на еднократна помощ при раждане на живо дете, независимо от доходите на семейството, когато детето не е оставено за отглеждане в специализирана институция за деца.

(2) Помощта по ал. 1 е в размер, както следва:

1. за първо, за второ и за трето дете - по 200 лв.;
2. за четвърто и за всяко следващо дете - по 100 лв.

(3) При раждане на близнаци, един от които е трето дете на майката, помощта се изплаща за всяко дете-близнак в размера за трето дете.

(4) При определяне поредността на децата се вземат предвид само родените от майката деца, които са живи в момента на раждането на детето.

(5) Помощта по ал. 1 се изплаща на майката или на друг законен представител на детето, когато майката не може да я получава по уважителни причини.

Чл. 7. (1) Месечните помощи за дете до навършване на 18 години се изплащат на семействата, чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода, определен по чл. 4, при условие че:

1. детето не е настанено за отглеждане на пълна държавна издръжка в специализирана институция за деца;
2. детето от 7 години до навършване на 18 години редовно посещава училище, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние;
3. детето живее постоянно в страната.

(2) При условията на ал. 1, т. 1, 2 и 3 месечната помощ за деца, настанени за отглеждане в семейство на роднини, близки или в приемно семейство по реда от чл. 26 от Закона за закрила на детето, се изплаща независимо от дохода.

(3) Размерът на помощите по ал. 1 се определя ежегодно в Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година.

Чл. 8. Месечни помощи за отглеждане на дете до 1 година в размер 100 лв. се изплащат на майката (осиновителката), чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода, определен по чл. 4, при условие че:

1. майката (осиновителката) не е осигурена и не получава обезщетение за бременност, раждане и отглеждане на дете по реда на Кодекса за задължително обществено осигуряване;
2. детето не е настанено за отглеждане в специализирана институция за деца на пълна държавна издръжка;
3. детето живее постоянно в страната.

Чл. 9. (1) Помощите по чл. 7 и 8 се изплащат през месеца, следващ месеца, за който се дължат на майката (осиновителя/осиновителката).

(2) С изричното писмено съгласие на майката помощи могат да се получават от бащата.

(3) При невъзможност на майката (осиновителя/осиновителката) да получава помощите, те се изплащат на законния представител или попечител на детето.

(4) Месечните помощи на деца с разведени родители се изплащат на родителя, на когото е предоставено упражняването на родителските права.

(5) Месечните помощи по чл. 7 за деца, настанени за отглеждане в семейство на роднини, близки или в приемно семейство по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, се изплащат на лицата, при които е настанено детето.

Чл. 10. (1) Семейните помощи за деца по чл. 6, 7 и 8 се отпускат от общинските служби за социално подпомагане след представяне на:

1. актовете за раждане на децата и молба-декларация по образец, определен с правилника за прилагане на закона – за еднократните помощи при раждане на дете;
2. молба-декларация по образец, определен с правилника за прилагане на закона – за месечните помощи за дете по чл. 7 и 8;
3. други документи, определени с правилника за прилагане на закона.

(2) За неверни данни, посочени в молбата-декларация, лицето носи наказателна отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс.

(3) След изтичането на срока от 6 месеца, определен с чл. 4, за отпускане на месечните помощи по чл. 7 и 8 се подава нова молба-декларация.

(4) Когато лицата, подали молба-декларация за отпускане на семейни помощи по чл. 2, не отговарят на изискванията за получаването им, общинските служби за социално подпомагане ги уведомяват писмено.

(5) Отказите по ал. 4 се обжалват по реда на Закона за административното производство.

(6) Редът за отпускане, спиране и прекратяване на семейните помощи за деца се урежда с правилника за прилагане на закона.

Чл. 11. Органите на данъчната администрация, Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол и другите държавни органи са длъжни да представят при поискване информация на службите по чл. 10, ал. 1 за доходите на лицата.

Чл. 12. Вземанията по този закон се погасяват в срок, както следва:

1. три години - за еднократните помощи при раждане на дете, считано от края на месеца, през който е родено детето;
2. три месеца - за месечните помощи за деца до 18-годишна възраст, считано от края на месеца, за който се отнасят;
3. три месеца - за месечните помощи за отглеждане на дете до 1 година, считано от края на месеца, за който се отнасят.

Глава трета

КОНТРОЛ И АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 13. Контролът по прилагането на този закон се осъществява от Инспектората на Националната служба за социално подпомагане.

Чл. 14. (1) Длъжностните лица, нарушили разпоредбите на този закон и на правилника за неговото прилагане, както и лицата, подали декларации и/или документи с невярно съдържание, се наказват с глоба от 500 до 1000 лв., ако не подлежат на по-тежко наказание, а при повторно нарушение – от 1000 до 2000 лв.

(2) Нарушението е повторно, когато е извършено до 1 година от влизането в сила на акта, с което нарушителят е наказан за нарушение от същия вид.

(3) Актовете за установяване на нарушенията по ал. 1 и 2 се съставят от длъжностни лица от Инспектората на Националната служба за социално подпомагане.

(4) Наказателните постановления се издават от министъра на труда и социалната политика или от упълномощено от него длъжностно лице.

(5) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Чл. 15. Недобросъвестно получените и неоснователно изплатените суми по този закон се възстановяват със законната лихва по общия исков ред.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на този закон:

1. “Семейството” включва съпрузите и ненавършилите пълнолетие деца (родени, припознати, осиновени, доведени, заварени, с изключение на сключилите брак).

2. “Доход” са пенсии, обезщетения и помощи, както и всички брутни приходи на семейството, които са облагаеми по Закона за облагане доходите на физическите лица, с изключение на месечните добавки за деца с трайни увреждания, изплащани по реда на чл. 40 от Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите, добавката за чужда помощ на инвалидите по чл. 103 от Кодекса за задължително обществено осигуряване, както и помощта, получена на същото основание.

3. “Осигурени” са лицата, които са осигурявани по реда на дял първи от Кодекса за задължително обществено осигуряване.

4. “Специализирани институции за отглеждане на деца на пълна държавна издръжка” са заведенията, в които на децата се осигуряват жилище, храна и облекло, без да се заплаща такса.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. (1) До 1 януари 2004 г. еднократните помощи при раждане на дете се изплащат от:

1. териториалните поделения на Националния осигурителен институт - чрез осигурителя на осигурения родител; когато и двамата родители са осигурени, помощта се изплаща на майката;

2. териториалните поделения на Националния осигурителен институт - за пенсионерите и самоосигуряващите се лица; когато и двамата родители са пенсионери или самоосигуряващи се, помощта се изплаща на майката;

3. общинската служба за социално подпомагане – когато и двамата родители не работят и не са осигурени.

(2) До 1 януари 2004 г. месечните помощи за дете до навършване на 18 години се изплащат от:

1. териториалните поделения на Националния осигурителен институт - чрез осигурителя на осигурения родител; когато и двамата родители са осигурени, помощта се изплаща на майката;

2. териториалните поделения на Националния осигурителен институт - за пенсионерите и самоосигуряващите се лица; когато и двамата родители са пенсионери или самоосигуряващи се, помощта се изплаща на майката;

3. учебните заведения - на родителите, учещи се в средните и висшите училища и в коледжите - редовна форма на обучение; когато и двамата родители са учащи се, помощта се изплаща на майката;

4. общинските служби за социално подпомагане - за деца, на които двамата родители не са осигурени, и за деца, настанени за отглеждане при роднини, близки или в приемни семейства по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето.

(3) В случаите по ал. 1, т. 1 и 2 и ал. 2, т. 1, 2 и 3 помощите се изплащат след представяне на документите по чл. 10, ал. 1.

§ 3. (1) До 1 януари 2004 г. контролът по прилагането на закона освен от контролните органи по чл. 13 се осъществява и от органите на Министерството на образованието и науката и Националния осигурителен институт, които установяват нарушенията.

(2) Наказателните постановления се издават от ръководителя на съответния контролен орган или от упълномощени от него длъжностни лица съобразно ведомствената принадлежност на съставителите на актовете.

(3) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

(4) Осигурителите ежегодно представят отчет за изплатените суми по чл. 2 на съответните териториални поделения на Националния осигурителен институт.

§ 4. Този закон отменя Указа за насърчаване на раждаемостта (обн., ДВ, бр. 15 от 1968 г.; изм. и доп., бр. 21 от 1968 г., бр. 63 от 1973 г., бр. 17 от 1974 г., бр. 3 и 21 от 1975 г., бр. 63 от 1976 г., бр. 36 и 93 от 1979 г., бр. 4 от 1981 г., бр. 73 от 1982 г., бр. 51 от 1984 г., бр. 36 и 87 от 1988 г., бр. 30 от 1990 г. и бр. 88 от 1993 г.).

§ 5. (1) Средномесечният доход по чл. 4 за 2002 г. е 150 лв.

(2) Размерът на месечните помощи за дете до навършване на 18 години по чл. 7, ал. 1 за 2002 г. е 15 лв.

§ 6. След влизането в сила на закона налагащите се промени в размера на утвърдените със Закона за държавния бюджет на Република България за 2002 г. целеви субсидии за социални помощи между отделните общини се утвърждават от министъра на финансите по предложение на министъра на труда и социалната политика по реда на чл. 34, ал. 1 от Закона за устройството на държавния бюджет.

§ 7. Изпълнението на закона се възлага на Министерския съвет, който издава правилник за прилагането му.

§ 8. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".

Законът е приет от XXXIX Народно събрание на 2001 г. и
е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Огнян Герджиков)

М О Т И В И

към проекта на Закон за семейни помощи за деца

Проектът на Закон за семейни помощи за деца има за цел да подпомогне издръжката на децата, отглеждани в семейството.

Законопроектът поставя началото на нова политика за грижи за децата в българското семейство, която съответства на европейското *acquis* в областта на социалната закрила и на Конвенцията на ООН за правата на детето.

В законопроекта се развива и конституционното положение, че семейството се ползва с подкрепата на държавата и обществото като естествена среда, в която расте детето. Усъвършенства се законовата основа на семейните плащания за деца, като се отменя действащият от 1968 година Указ за насърчаване на раждаемостта.

Законопроектът предвижда реформа в областта на семейните плащания за деца. Регламентират се три основни вида семейни помощи:

- еднократни помощи при раждане на дете;
- месечни помощи за деца до 18 години;
- месечни помощи за отглеждане на деца до 1 година.

Основните нови постановки в законопроекта са:

1. Стимулира се отглеждането на децата в семейна среда. Семейните помощи се предоставят само когато децата се отглеждат в семейството. Регламентира се възможността месечните помощи да се изплащат и на роднини, близки и приемни семейства, когато детето е настанено за временно отглеждане по реда на Закона за закрила на детето.

2. Правото на месечни помощи за деца се определя в зависимост от средномесечния доход на член от семейството. С прилагането на този подход семейните помощи се насочват към действително нуждаещите се семейства – повишава се степента на адресност и целенасоченост на помощите.

3. Прекратява се зависимостта на месечните помощи от социалния статус на родителите – работещи, пенсионери, безработни, учащи се, самотни.

4. Еднократната помощ за първо дете се увеличава двойно. Това решение произтича от необходимостта да се подпомогнат семействата да покрият най-неотложните разходи при раждане на първо дете.

5. Увеличава се близо два пъти размерът на месечните помощи за деца до 18 години. Помощта се насочва към децата от семейства с по-ниски доходи.

6. Определя се нов подход при подпомагането на семейства, които отглеждат деца до една година. Такава помощ ще могат да получават всички неработещи и неосигурени майки, чиито доходи са по-ниски от определена доходна граница. Тази помощ може да се изплаща освен на майката и на законния представител на детето.

7. Въвежда се изискването за децата в училищна възраст да посещават редовно училище, за да получават месечни помощи.

8. Прекъсва се зависимостта на семейните помощи за деца от минималната работна заплата. Въвежда се гъвкав подход за определяне на границата за придобиване

на месечни помощи за деца. Тази граница ще се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България. Това ще създаде възможност и за по-точно планиране на средствата от държавния бюджет за тези помощи.

9. Въвеждат се строги санкции за нарушителите на разпоредбите на закона. Определена е глоба между 500 и 1000 лв., а при повторно нарушение – от 1000 до 2000 лв. На практика в страната липсва система за деклариране облагането на общите доходи на семействата. Въведените строги санкции са насочени предимно към недопускане представянето на молби-декларации с невярно съдържание.

10. Променя се механизмът за изплащане на семейните помощи за деца. Съществуващите досега четири институции се консолидират в една институция – общинските служби за социално подпомагане. Този промяна създава условия за отстраняване на дублиращите се плащания и възможности за по-действен и ефективен контрол.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Симеон Сакскобургготски)